

4. **Захаров С. В.** Англия в 1918 – 1939 гг. / С. В. Захаров; высшая парт. Школа при ЦКВКП(б). – М.: Типография высшей парт школы, 1951. – 54 с.
5. **Broadberry S.** The Economics of World War I / S. Broadberry – Cambridge: Cambridge university press, 2005 p. 345
6. Хрестоматия по новейшей истории в трёх томах Хрестоматия по новейшей истории в трёх томах / Б. Г. Гафуров, Л. И. Зубока, И. М. Майский [и др.]; [науч. ред. Б. Г. Гафуров]. – М.: Издательство социально-экономической литературы, 1960. – Т. 1.

Shevtsov Oleksandr Political tendencies of the development of the British Empire in the 20 years of the twentieth century

The article considers stages consolidation of positions british dominions after the ending of First War One and participation individual dominions in world events.

Keywords: Donimion, British Empire, foreign policy

Кохальський Андрій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, студент 4 курсу

Науковий керівник: д. і. н., проф. Барвінська П. І.

Рурська криза на сторінках газети «Більшовик»

Загалом питання Рурської кризи є відносно дослідженим у сучасній історіографії, проте в різних монографіях на цю тему, як правило, акцентують увагу на позиції Німеччини, Франції та інших західних держав. При цьому позиція Радянського Союзу цілковито ігнорується. Саме на висвітлення ставлення СРСР до Рурської кризи і направлена дана стаття. У якості основного джерела було використано щоденну газету Київського Губкому Комуністичної партії України «Більшовик», що виражала погляди керівництва СРСР і намагалася проаналізувати та дати свою оцінку подіям в Німеччині.

Ключові слова: Німеччина, Рурська криза, Паризька конференція, радянська преса, газета «Більшовик», французко-німецькі стосунки.

Підписання Рапальського договору у квітні 1922 року стало поворотним моментом у відносинах між Німеччиною та Радянським Союзом. Підписавши цю угоду, німецький уряд на чолі з Вільгельмом Куно звернувся до країн-переможниць з проханням запровадити мораторій на виплату репарацій на 5 років, а також надати кредит, адже в країні спостерігалась соціально-економічна криза [1, с. 71]. Відносини з Веймарською республікою були важливими для СРСР, оскільки радянська влада отримувала нового партнера в

політиці та економіці, а також можливість впливу на західноєвропейську дипломатію.

Радянський Союз уважно спостерігав за розвитком подій у Німеччині та за її відносинами з західними країнами, що знаходило своє відображення у радянській пресі того часу, не тільки союзного, а й республіканських рівнів. Прикладом такої преси служить Щоденна газета Київського Губкому Комуністичної партії (більшовиків) України «Більшовик». При написанні статті було опрацьовано підбірку матеріалів за 1923 рік, який був важливим і кризовим у відносинах Німеччини з провідними західноєвропейськими країнами. Редакція газети «Більшовик» у висвітленні тогочасних подій використовувала інформацію та публікацію зарубіжної преси.

Перші ознаки майбутньої кризи проявилися під час Паризької конференції, яка проходила на початку січня 1923 року, яка була присвячена питанню боргів та порядку виплат репарацій з боку Німеччини. У конференції взяли участь англійські міністри Ендрю Бонар-Лоу, Джордж Керзон, французький міністр Раймон Пуанкаре, бельгійська та німецька делегації [12, с. 2].

Дипломати займали різні позиції щодо майбутнього Німеччини. Е. Бонар-Лоу запропонував план, який мав пом'якшити процес виплати репарацій. Згідно з ним Німеччина протягом перших 4 років повинна сплатити борг ресурсами. Наступні 4 роки необхідно було виплачувати борг грошми, близько 2 мільярдів золотих марок щорічно. З роками сума боргу зростала до 3 мільярдів. Також рекомендувалось створити фінансову контролюючу комісію, до складу якої входили члени «великої четвірки» [9, с. 2]. Англійська газета «Дейлі телеграм» поділяла думки міністра на тому, що його делегація повинна йти на поступки Німеччині та сприяти тому, щоб німецька економіка стала стабільною та платоспроможною [11, с. 2].

Газета Ексельсіор, виражаючи загальні настрої французької громадськості, критично ставилась до спроб йти на поступки Німеччині, пишучи наступне: «Не може йти мови про зменшення боргу цій країні чи надання мораторію на репарації» [3, с. 2]. З аналогічними думками виступив міністр Р. Пуанкаре. Він був прихильником того, щоб Німеччина у повній мірі здійснювала вугільні внески. Також міністр бажав отримувати прибуток від торгівлі лісом та встановлювати мито [10, с. 2].

З огляду на це французька делегація відхилила «англійський план». Вони вважали, що союзники повинні спільно примусити німецький уряд виконувати репараційні зобов'язання. Більш того, французький уряд почав шантажувати колег з конференції, погрожуючи окупаційним планом генерала Фоша, який мав на меті захопити Есенський та Рурський басейн [2, с. 1]. Позицію Франції поділяв тодішній уряд Бельгії. Прем'єр-міністр Тейнс погодився з тим, що бельгійські війська, у разі необхідності, будуть спільно діяти з французьким військовим командуванням [14, с. 1].

11 січня, 1923 року в газеті «Більшовик» було вміщено повідомлення, згідно з яким Франція, Італія та Бельгія заявила, що Німеччина не виконала вугільні внески. Це стало приводом вторгнення в Рурську область. В знак

протесту англійська делегація покинула конференцію, а Е. Бонар-Лоу на засіданні англійського кабінету міністрів оголосив завершення Паризької конференції [7, с. 1].

Такий розвиток подій газета «Більшовик» оцінювала як початок нового конфлікту та загрозу миру в цілому. Редактори засуджували дії Франції, яка не бажала йти на компроміси, а вдалась до захоплення німецьких земель, де планувала експлуатувати робітників та селян. Відзначалось, що комуністи Англії, Франції та Німеччини пообіцяли дати відсіч французьким капіталістам, які втягують Європу у нову війну. Для радянської влади ця подія буде стимулом розвивати своє господарство, аби в потрібний момент надати братську допомогу тим, кому вона буде потрібна [4, с. 3].

Редакція газети «Більшовик» була стурбована подіями, які відбувались у Рурі. На перших шпальтах газети, а саме в тиражах січня-лютого, а також березня Рурська проблема була новиною, що найбільш обговорювалась. Цій події було присвячено більше ніж 20 публікацій. Видання висвітлювало діяльність Франції на окупованих територіях, позиції таких передових держав, як Англії та США, а також становище та дії країни-жертви Німеччини. Виступи робітників проти окупаційної влади, арешти та ув'язнення бунтівників, які траплялись у Рурській області, газета називала війною за вугілля та залізо чи наступом імперіалістичної Франції.

В одному з сіневих номерів газети повідомлялось, що Франція відправила свої перші ешелони, які мали захопити Рур, до Люсендорфу [8, с. 2]. «Більшовик» на своїх сторінках розповів про плани французьких загарбників: «Вони хочуть взяти під контроль Есенський вугільний басейн та місто Дортмунд, не відмовлялись вони і від окупації таких міст, як Гельзенкірхен та Реклінгайс» [6, с. 1].

У статті «Примари війни» зазначалося, що французька буржуазія розпочала чинити серйозний тиск на Німеччину. Зі своїх корисливих міркувань банкіри та промисловці хотіли бути поза конкуренцією в залізничній та вугільній галузі, і тому вирішили захопити цей багатий край. Захопивши Рур, французька буржуазія перетвориться на монополіста, який буде диктувати ціни в промисловості. Також варто зазначити, що газета критикувала Версальський договір, який є продовження імперіалістичної війни: «Примари війни блукають по Європі. Війна неминуча. Імперіалістична війна – буде початком громадянської війни...» [13, с. 3].

З приводу цих подій у Московській Раді з промовою виступив М. Бухарін. Він закликав «протестувати проти спроб Франції поневолити німецький народ». В знак підтримки Німеччини рада ухвалила резолюцію, яка бойкотує спроби буржуазії «втягнути народи в нову імперіалістичну війну» [15, с. 3]. На урочистому засіданні Московської організації РКП і РКСМ, разом з представниками червоноармійських частин та морського штабу Республіки, з доповідями виступили Михайло Калінін та Християн Раковський. Перший зазначив, що Радянська Росія вважає захоплення Руру організованим наступом на пролетарську революцію. Разом з тим це є вираження неприязні до

радянського уряду та радянської країни. Більш того, він порівнював окупацію Рурської області з окупацією України німцями в 1918 році, що наблизила Німецьку імперію до краху, тому така ж доля мала чекати і Францію. Християн Георгійович Раковський наголошував, що Франція клопочеться не так за репарації, як намагається знищити господарську міць Німеччини [5, с. 4].

В публікаціях газети «Більшовик» подавались пояснення економічних підстав Франції, яка намагалась захопити даний регіон. У статті «Чому французькі імперіалісти зазіхають на Рур» автор Юрко Чепур зазначав, що основний чинник окупації області – «буйний розцвіт сучасної промисловості», а основа успіху та багатства країни – наявність вугілля та залізної руди. Тому для роботи двигунів, виплавки чавуну та побудови різноманітних будівель необхідно мати ці компоненти. Франції, яка розвивалась швидкими темпами, не вистачало достатньої кількості ресурсів і тому вона зазіхала на багаті західні землі Німеччини. Після підписання Версальського договору французький уряд отримав лише $\frac{1}{4}$ від металургійної бази німецького господарства, і тому Франція, щоб заспокоїти свої амбіції, захопила Рурську область [16, с. 2].

Таким чином, газета «Більшовик» у своєму матеріалі намагалась привернути увагу громадськості до подій у Рурі. Діяльність Франції рішучо засуджувалась. Газета висвітлювала у своїх статтях різні позиції щодо згаданих у статті подій. Вище партійне керівництво СРСР трактувало цю подію як наступ імперіалізму та загрозу світовій пролетарській революції. Сама ж редакція газети оцінювала дані події як загрозу спокою та миру, а також висловлювала насторогу, що Франція розпочне нову війну. Також була присутня думка того, що французьке керівництво прагне утвердити своє домінування у Європі. Захопивши Рур, Франція зможе поновити свій панівний статус. Сама ж окупація Рурської області увійшла в історію Німеччини як загроза поневолення та експлуатація робітників і селян.

Література

1. **История международных отношений:** В трех томах: Учебник / под. ред. А.В. Торкунова, М. М. Наринского. – М.: Аспект Пресс, 2012. – Т. II: Межвоенный период и Вторая мировая война / А.Ю Борисов, Н.Е. Клейменова, М. М. Наринский, А. Ю. Сидоров. – 496 с.
2. **Відгуки англійського проекту у Франції** // Більшовик. – 1923. – №5 (71). – С.1
3. **Вимагають закладів** // Більшовик. – 1923. – №3 (69). – С. 2
4. **Загроза мирові** // Більшовик. – 1923. — №7 (73). – С. 3
5. **Калініні і Раковський про міжнародне становище** // Більшовик. – 1923. – №19 (85). – С. 3
6. **Окупаційні війська** // Більшовик. —1923. – №9 (75). – С. 1
7. **Паризька конференція кінчилась передчасно** // Більшовик. – 1923. – №8 (74). – С.1
8. **Перед окупацією Рурської країни** // Більшовик. – 1923.— №8 (75). – С.1
9. **План Бонар-Лоу** // Більшовик. – 1923. — №4 (70). – С. 2

10. **План Пуанкаре** // Більшовик. – 1923. — №4 (70). – С. 2
11. **Преса про конференцію** // Більшовик. – 1923. — №2 (68). – С. 2
12. **Прибувають на конференцію** // Більшовик. – 1923.— №2 (68). – С.2
13. **Примари війни** // Більшовик. – 1923.— №11 (77). – С. 3
14. **У Бельгії** // Більшовик. – 1923.— №8 (74). – С. 1
15. **У Московські Раді** // Більшовик. – 1923.— №13 (79). – С. 3
16. **Чепур Ю.** Чому французи зазіхають на Рур?/ Юрко Чепур // Більшовик – 1923.—№26 (92). – С. 2

Kokhalskyi A. Ruhr crisis on the pages of the newspaper «Bolshevik»

In general, the Ruhr question is relatively researched in modern historiography, but in various monographs on this topic, as a rule, they focus on the positions of Germany, France and other Western powers. At the same time, the position of the Soviet Union is completely ignored, and it is on the coverage of the attitude of the USSR to the Ruhr crisis and this article is directed. As the main source, the daily newspaper of the Kyiv Communist Party of Ukraine, «Bolshevik», was used, expressing the views of the leadership of the USSR and trying to analyze and give its assessment to the events in Germany.

Keywords: Germany, Ruhr crisis, Paris conference, Soviet press, Bolshevik newspaper, French-German relations.

Шевченко Вікторія

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, студентка 4 курсу

Науковий керівник: к.і.н., доцент Шкляєв І.М.

Фольксдойче у Трансністрії у період Другої світової війни

Стаття присвячена особливостям нацистської політики на окупованій території. Особлива увага приділена долі етнічних німців, які перебували на території Трансністрії.

Ключові слова: *Фольксдойче, Трансністрія, Друга світова війна, Третій Рейх.*

Фольксдойче (нім. Volksdeutsche) – так називали «етнічних німців» до 1945 року, які жили за межами Німеччини. Авторство цього терміна приписується Адольфу Гітлеру, який, імовірно, вперше особисто ввів у вживання термін фольксдойче в меморандумі Імперської рейхсканцелярії від 1938 року. У цьому документі терміном фольксдойче визначаються «люди, чия мова і культура мають німецькі корені, однак, не мають німецького громадянства». Близько 30 мільйонів фольксдойче жили поза межами рейху, істотна частина їх - в Східній Європі - Польщі, Прибалтиці, СРСР і Румунії.